

Málo známá postava z dějin Telče – František Alois Mag z Maggu (1725 – 1804)

Mezi přední osobnosti Telče patřil ve 2. polovině 18. století i městský a vrchnostenský lékař František Alois Mag z Maggu. Narodil se 21. června 1725 v Českém Krumlově. Jeho otec byl lékárník a působil vedle Českého Krumlova i v Písku a v Prachaticích. Po studiích v Praze odešel F. A. Mag na Moravu a usadil se v Jihlavském kraji. Někdy kolem roku 1755 přišel do Telče, kde se 22. dubna 1755 oženil s Alžbětou, dcerou Františka Thona, ředitele lesů na telčském panství. Vedle lékařské praxe, kterou vykonával v Telči a okolí, působil i jako osobní lékař hraběnky Marie Johanny Kastelkorn-Lichtenštejnové.

Do šlechtického stavu byl F. A. Mag povýšen císařovnou Marií Terezií 9. října 1761 za odměnu, že v roce 1759 z vlastního popudu, bezplatně a mnohdy až do osobního vyčerpání ošetřoval nakažlivou nemocí postižené vojáky z rezerv jízdního vojska, nakvartýrovaného tehdy v Jihlavském kraji. Obdržel přídomek „z Maggu“ a erb, na jehož čtvrceném štítě byla v 1. a 4. modrém poli otevřená stříbrná ptačí křídla a nad nimi stříbrná pětilistá růže. Ve 2. a 3. červeném poli byl umístěn zlatý lev obrácený dovnitř štítu. Erb F. Aloise Maga z Maggu nakreslil Michael Florian na vzácném ex-libris Václava Poppeho z roku 1971 (na obrázku). Shodou okolností F. A. Mag a V. Poppe bydleli ve stejném domě na telčském náměstí.

V roce 1789 byl F. A. Mag jmenován mimořádným členem Královské české společnosti nauk. Zemřel v Telči 21. května 1804 v tehdy vysokém věku 79 let a byl pochován vedle své manželky v nové kryptě farního kostela u sv. Jakuba. Autoři jeho životopisu s oblibou uvádějí, že byl velkým milovníkem knih a vlastnil na 500 odborných lékařských a přírodovědných titulů.

Největší vědeckou zásluhu si však vydobyl na poli meteorologie rukopisem práce nazvané souborně „Protocollum meteorologicum“ a uložené dnes v Moravském zemském archivu v Brně. I když se z celého rozsáhlého třísvazkového díla dochoval do dnešních dnů jen prostřední svazek za léta 1771 – 1775, jedná se o pozoruhodný a bezesporu i velmi cenný rukopis, neboť jsou v něm zachycena nejstarší souvislá meteorologická pozorování na Moravě, která běžela současně s našimi nejznámějšími a věhlasnými pozorováními v pražském Klementinu. Ve svých pečlivě vedených záznamech zachycoval stav atmosféry, vlhkost vzduchu a jeho teplotu, barometrický tlak a charakter i průběh počasí každého dne. Zajímavé jsou rovněž poznámky popisující jevy, jež ho výrazněji zaujaly. Mezi nimi nalezneme i popis zemětřesení, které postihlo Telč 15. ledna 1774, nebo zápis k 20. červnu téhož roku, kdy postihla Telč a okolí silná bouřka s krupobitím a lijákem. V Telči byl bouřlivý vítr po několik minut tak silný, že strhával střechy domů, porážel vršky věží a vytrhával velké stromy i s kořeny. Padající kroupy rozbíjely okna.

Dochovaná pozorování z Telče z konce 80. let 18. století ukazují, že Mag prováděl svá pozorování po dobu více než 20 let v domě č. 67 na telčském náměstí, kde se svou rodinou bydlel. Jeho trojí denní záznamy se blíží standardu současných klimatologických pozorování (tj. 7, 14, a 21 hodin středního místního času) a jsou dokladem jak vysoké Magovy kulturní a vzdělanostní úrovně, tak i souborem cenných poznatků pro dějiny meteorologie i studium kolísání podnebí v Českých zemích.

Přehled vydaných svazků edice Historie počasí a podnebí v českých zemích

(v angličtině vydává Masarykova univerzita v Brně)

BRÁZDIL, R., KOTYZA, O. (1995): History of Weather and Climate in the Czech Lands, Vol. I. Period 1000 – 1500. ETH Zürich, Geographisches Institut, Zürich, 260 p.

BRÁZDIL, R., KOTYZA, O. (1995): History of Weather and Climate in the Czech Lands, Vol. II. Historie počasí a podnebí v Českých zemích II. The earliest daily observations of the weather in the Czech Lands. Masarykova universita, Brno, 176 p.

BRÁZDIL, R., KOTYZA, O. (1999): History of Weather and Climate in the Czech Lands, Vol. III. Daily Weather Records in the Czech Lands in the Sixteenth Century II. Masarykova universita, Brno, 228 p.

BRÁZDIL, R., KOTYZA, O. (2000): History of Weather and Climate in the Czech Lands IV. Utilisation of Economic Sources for the Study of Climate Fluctuation in the Louny Region in the Fifteenth–Seventeenth Centuries. Masarykova univ., Brno, 349 p.

BRÁZDIL, R., MACKOVÁ, J., SVITÁK, Z., VALÁŠEK, H. (2005): History of Weather and Climate in the Czech Lands. Vol. V. Právě pro pátý díl této edice, který je zaměřen na přístrojová meteorologická měření na Moravě do konce 18. století, zpracoval PhDr. Hubert Valášek, CSc. společně s kolegy prof. RNDr. Rudolfem Brázdilem, CSc., PhDr. Zbyňkem Svitákem, CSc. a Mgr. Jarmilou Mackovou, PhD. Magův pozorovací rukopisný deník nazvaný Protocollum meteorologicum. Deník pochází z let 1771–1775 a jedná se o prostřední ze tří původně existujících rukopisů; první a závěrečný svazek se dosud nepodařilo nalézt. Dnes je tento rukopis uložen v Moravském zemském archivu v Brně, ve fondu G 11 pod inventárním číslem 430 a signaturou 420.

Kontakt pro zájemce o edici Historie počasí a podnebí v českých zemích: Masarykova univerzita v Brně, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, Kotlářská 2, 611 37 Brno.